

Raport w sprawie zagrożeń dóbr kultury (cz.II)

Aktualny stan zagrożenia dóbr kultury przestępczością w Polsce

Stan zagrożenia dóbr kultury przestępczością został w raporcie Biura Koordynacji Służby Prewencyjnej Komendy Głównej Policji przedstawiony w odniesieniu do trzech grup obiektów, w których najczęściej dochodzi do kradzieży. Autorzy raportu skupili się przede wszystkim na analizie strat, jakie są ponoszone w wyniku kradzieży. Jest to rzeczywiście najbardziej powszechna kategoria przestępstw popełnianych na szkodę dóbr kultury. Szkoda, że w raporcie pominięto inne rodzaje zagrożeń, takie jak wandalizm, napady rabunkowe czy wreszcie prawie zupełnie niedostrzegany problem fałszerstw dzieł sztuki. Jeżeli te kategorie przestępstw nawet w tej chwili nie dominują (choć w przypadku fałszerstw dzieł sztuki obawiam się, że skala tego zjawiska jest znacznie większa niż się to powszechnie uważa), to trzeba o nich mówić, próbować je ocenić i prognozować.

Wskazywanie w raporcie na słaby poziom technicznych zabezpieczeń jako na główną przyczynę wysokiej skali zagrożenia jest pewnym uproszczeniem. Rzeczywiście, ta kategoria

zabezpieczeń jest bardzo istotna, ale nie tylko ona decyduje o tym, czy dany obiekt poniesie straty, czy nie. Wydaje mi się, że trzeba zwrócić uwagę na nastawienie psychiczne właścicieli. Brak poczucia realnego niebezpieczeństwa jest największym zagrożeniem. Jeżeli osoby, w których posiadaniu znajdują się dzieła sztuki, nie dostrzegą wreszcie, że mogą stać się w każdej chwili ofiarami przestępców, to nic nie będzie w stanie radykalnie poprawić stanu zabezpieczenia dóbr kultury. Tylko osoby świadome zagrożeń mogą podejmować działania, które będą w stanie je ograniczyć i zminimalizować.

Oto obszernie cytaty raportu:

Rodzaje najbardziej zagrożonych obiektów, w których przechowywane są dobra kultury

Obiekty te można podzielić na trzy zasadnicze grupy:

1. obiekty sakralne,
2. domy i mieszkania osób prywatnych,
3. muzea, galerie i biblioteki.

Należy tutaj stwierdzić, że

od wielu lat znaczny procent wszystkich przypadków kradzieży dóbr kultury dotyczy obiektów z grupy pierwszej – czyli obiektów sakralnych. Na szkodę ostatniej grupy dokonuje się około 10 przestępstw rocznie.

Największym powodzeniem cieszą się przedmioty wykonane ze szlachetnych kruszców: monstrancje, kielichy, świeczniki, relikwiarze. Dużym powodzeniem cieszą się także obrazy. W 1998 r. skradziono ich 290. Na uwagę zasługuje fakt, że kradzieży 197 obrazów dokonano z mieszkań prywatnych, 91 sztuk skradziono z kościołów, a 2 z muzeów.

Duże zagrożenie stanowi także kradzież rzeźb sakralnych. W 1998 r. skradziono ich 70 z kościołów, z mieszkań prywatnych 14, a z muzeów i galerii – 3'. (tab. 1)

Obiekty sakralne

W obiektach sakralnych znajdują się dzieła, które nie zawsze mają wartość materialną, lecz stanowią obraz dziedzictwa kulturowego i historii Polski.

Należy zwrócić uwagę na fakt, że obiekty sakralne,

zwłaszcza te najstarsze, w odróżnieniu od muzeów, w całości są cennymi zabytkami: zarówno obiekt, jak i przedmioty w nim zgromadzone. W związku z tym zagrożone przestępczością są tak samo dzieła sztuki znajdujące się wewnątrz kościołów, jak i same budynki.

W latach 1990–1998 nastąpił wzrost przestępczości związanej z zaborem dzieł sztuki z obiektów sakralnych. Nasilenie kradzieży z włamaniem do kościołów, głównie rzymskokatolickich, nastąpiło w 1991 r.

Wielokrotne inicjatywy organów ścigania podejmowane wspólnie ze stroną kościelną, zmierzające do ograniczenia przestępczości związanej z dobrami kultury, nie przyniosły oczekiwanych skutków.

Najłabszym punktem są zabezpieczenia fizyczne i techniczne obiektów sakralnych. Dlatego też są one najbardziej narażone na włamania i kradzieże.

W 1995 roku stwierdzono 1330 przestępstw kradzieży dóbr kultury z kościołów oraz innych obiektów sakralnych. W 1996 i 1997 r. nastąpił nieznaczny spadek (1310

Tabela 1

Liczba skradzionych obrazów w 1998 r. z wyszczególnieniem obiektów, z których dokonano kradzieży

MIEJSCE KRADZIEŻY	LICZBA
Mieszkanie prywatne	197
Kościół	91
Muzeum	2
Razem	290

Źródło: Ośrodek Ochrony Zbiorów Publicznych w Warszawie.

i 1231 przestępstw). W roku 1998 zanotowano ich znaczny wzrost – było ich 1488, natomiast w roku 1999 – 1477.

Dla przykładu w 1995 r. dokonano 460 przestępstw, których głównym przedmiotem kradzieży były dzieła sztuki, a 921, których głównym przedmiotem zaboru były przedmioty kultu religijnego. W 1996 r. skradziono 507 dzieł sztuki i 509 przedmiotów kultu. W 1997 r. – 494 i 620, a w 1998 r. – 536 i 387.

W 1998 r. skradziono z obiektów sakralnych co najmniej 101 obrazów i ikon, 70 rzeźb, 51 świeczników i lichtarzy, 12 monstrancji, 37 kielichów. Najbardziej zagrożone w tym względzie były w 1998 r. byłe województwa: białskie, bydgoskie, katowickie, opolskie.

Natomiast w 1999 r. z obiektów sakralnych i urzędów kościelnych skradziono 76

rzeźb, 42 obrazy, 42 świeczniki, 42 kielichy, 9 monstrancji, 30 ksiąg liturgicznych, w tym także drogocenne starodruki. W 1999 r. nie zgłoszono żadnego przypadku kradzieży z obiektów sakralnych ikon (dla porównania w 1998 r. zarejestrowano 10 takich zdarzeń).

Dzięki skutecznym działaniom policji udało się odzyskać wiele bardzo cennych przedmiotów².

Zbiory i kolekcje gromadzone w mieszkaniach prywatnych

Prywatne kolekcje i zbiory stanowią znaczny procent cennych zbiorów zarówno narodowych, jak i kultury europejskiej i światowej. Właścicielami tych kolekcji są zazwyczaj zagorzali miłośnicy sztuki, ludzie zamożni, antykwariusze i inni. Oni to w sposób indywidualny dokonują zabezpieczenia technicznego czy też fizycznego swoich zbiorów. Nie ma dokładnych

informacji, jakim potencjałem dóbr kultury dysponują prywatni kolekcjonerzy. W 1998 r. dokonano w Polsce kradzieży 290 obrazów z różnych obiektów, w tym z mieszkań prywatnych dokonano ich aż 197. Liczby te obrazują, jak łatwe do pokonania dla przestępców są zabezpieczenia techniczne mieszkań. Sprawcy, działając coraz częściej w sposób zorganizowany, bez przeszkód pokonują zabezpieczenia mieszkań i bez trudu dokonują zaboru dóbr kultury. W 1999 r. mieszkania prywatne stały się głównym celem działań przestępców dokonujących kradzieży dzieł sztuki. Skradziono 295 obrazów, 53 ikony, 9 rzeźb, 8 zegarów, 2 zbiory filatelistyczne, 4 kolekcje monet, kilkadziesiąt sztuk broni zabytkowej, wyrobów ze złota, srebra i porcelany³.

Obiekty muzealne, galerie i biblioteki

Widoczną poprawę stwierdzić można w zakresie stanu zabezpieczenia obiektów muzealnych i bibliotek. Profesjonalne działania podejmowane w ramach technicznego i fizycznego zabezpieczenia przyczyniają się do spadku zagrożenia.

W 1998 r. stwierdzono między innymi 27 przestępstw, gdzie głównym przedmiotem przestępczych działań były dobra kultury. Skradziono 2 obrazy, 3 rzeźby oraz starodruk Kopernika „O obrotach sfer niebieskich” z Biblioteki PAN w Krakowie. Natomiast w 1999 r. najgroźniejsza była sprawa kradzieży woluminów z Biblioteki Jagiellońskiej w Krakowie. W sumie skradziono tam 58 tytułów w 46 woluminach, z czego część zatrzymano w antykwariacie w Monachium.

Ogółem w ubiegłym roku łupem przestępców padło 387 obrazów, 53 ikony, 95 rzeźb, ok. 70 inkunabułów i starodruków, 42 świeczniki, 14 zegarów, 42 kielichy, 9 monstrancji oraz kilkadziesiąt sztuk zabytkowej broni. Wskaźnik wykrywalności tego typu przestępstw, których głównym przedmiotem były dzieła sztuki, zabytki, numizmaty, zbiory filatelistyczne, wyniósł 21%, natomiast w grupie przedmiotów kultu religijnego 27,3%.

Przypisy:

¹ Dane uzyskane z Ośrodka Ochrony Zbiorów Publicznych w Warszawie.

² Dane uzyskane z Biura Koordynacji Służby Kryminalnej Komendy Głównej Policji.

³ Dane uzyskane z Ośrodka Ochrony Zbiorów Publicznych w Warszawie.

Tabela 2

Liczba przestępstw, których głównym przedmiotem zaboru były dzieła sztuki i przedmioty kultu w rozbiciu na lata 1995-1999

LATA	DZIEŁA SZTUKI	PRZEDMIOTY KULTU	RAZEM
1995	460	921	1381
1996	507	509	1016
1997	494	620	1114
1998	536	387	923
I-IV 1999	182	168	350

Źródło: Biuro Koordynacji Służby Kryminalnej Komendy Głównej Policji.

SZUKAJ NAS W INTERNECIE
www.icons.com.pl/cenne

Cenne
Bezcenne
Utracone

Katalog

Serwis zrabowanych dzieł sztuki